

Nr 159

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utbyggnad av telekommunikationerna i skärgården.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alexanderson* (I: 435), och den andra inom andra kammaren av herr *Keijer m. fl.* (II: 538), har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning av möjligheterna till snabb utbyggnad av telekommunikationerna i skärgården i syfte att bereda befolkningen trygghet.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen II: 538.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av telestyrelsen, sjöfartsstyrelsen, fiskeristyrelsen och länsstyrelsen i Stockholms län.

Telestyrelsen erinrar om att i fråga om skärgårdens telekommunikationer ätgärder kontinuerligt vidtagits för att bereda skärgårdsbefolkningen tillfredsställande telefoneringsmöjligheter. Vad avser t. ex. Stockholms skärgård må sålunda nämnas, att telefonförbindelser numera finnes med alla öar med bofast befolkning, även för sådana öar där endast en familj är bosatt.

Styrelsen anför vidare följande.

Normalt gäller för hela landet att ledning mellan station och abonnent anlägges och underhålls av televerket utan extra kostnad för abonnenten inom ett för varje station fastställt område, benämnt stationsområde. För skärgårdsområdet innebär detta att bofast befolkning erhåller telefonabonnemang mot erläggande av allenast sedvanlig inträdes- och abonnemangsavgift för telefonabonnemanget, trots att televerkets självkostnader här som regel uppgår till mångdubbelt högre belopp än avgifterna i fråga.

I vissa fall undantages emellertid del av stationsområde, t. ex. öar och avlägset liggande fjäll- och skogsbygder, från förmånen av fria ledningar enligt ovan, nämligen då sådan del av stationsområdet saknar bofast befolkning och endast utnyttjas för fritidsbebyggelse, såsom sommarstugor, jakt- och sportstugor eller liknande. Denna bestämmelse fastställdes av 1946 års riksdag i anledning av framställning därom i telestyrelsens skrivelse den 1. 3. 1946 med överlämnande av 1944 års telefonkommittés betänkande angående landsbygdens telefonförhållanden. I denna skrivelse hade telestyrel-

sen framhållit att det icke kunde vara skäligt och icke heller i samhällets intresse att i dylika fall på statens bekostnad anordna långa och dyrbara ledningar.

För telefonabonnemang inom sådan från förmånen av fria ledningar undantagen del av stationsområde, benämnd stationsområdet C-zon, har vederbörande telefonabonnent — utöver sedvanlig inträdes- och abonnemangsavgift för själva telefonabonnemanget — att erlägga även inträdes- och abonnemangsavgift för den del av ledningen till abonnemanget, som faller inom stationsområdets C-zon.

När det gäller öar utan bofast befolkning året om har dock i en del fall yrkesutövare, t. ex. fiskare, som för sin utkomsts skull måste vistas på en sådan ö under längre perioder av året undantagsvis medgivits telefonabonnemang utan att erlägga avgift för ledningen till abonnemanget.

Vidare har på lämpliga platser i skärgården (samlad sommarstugebebyggelse, ofta frekventerade bryggor o. d.) uppsatts samtalsautomater till tjänst för personer, som saknar egen telefon, samt för turister m. fl. Dessa automater utnyttjas huvudsakligen sommartid. I t. ex. Stockholms skärgård, där f. n. ca 170 st. sådana samtalsautomater uppsatts, är sålunda samtalsfrekvensen för automaterna i fråga ungefär tio gånger så hög sommartid som under övrig tid av året. En förutsättning för anordnande av dylika samtalsautomater är dock att televerket kan påräkna samtalsinkomster som kompensera anläggnings- och driftskostnaderna. I vissa fall får härvid intressentera i fråga (tomtägareförening e. d.) garantera för en viss minimiinkomst.

Om telekommunikationer till öar med enbart fritidsbebyggelse i skärgården skall lösas på konventionellt sätt med anslutning till det vanliga telefonnätet, måste vattenkablar anläggas. Dessa kablar är dyra och speciellt gäller detta för kablar inom yttre havsbandet som utsättes för starka påfrestningar och därför ofta måste ges speciellt utförande. För sådana kablar får man f. n. räkna med en kostnad per förbindelsekilometer på i runt tal 8 000 kr. Härtill kommer kostnaden för de blankledningsanläggningar, som erfordras på öarna. Prov pågår med att i stället för kabel använda radio för förbindelser till avlägset belägna platser i kustbandet och även för fjälltrakterna. Kostnaden för dylika radiotelefonförbindelser, över vilka samtal kan utväxlas från vanliga telefonabonnemang, kan f. n. beräknas till ca 25 000—30 000 kr. per förbindelse. Utöver anläggningskostnaderna för tråd- eller radioförbindelserna tillkommer ett dyrbart underhåll. De inträdes- och abonnemangsavgifter, som televerket måste betinga sig vid offererande av dylika anläggningar inom stationsområdenas C-zoner blir därför relativt höga.

En alternativ lösning till det konventionella telekommunikationssystemet enligt ovan vore att utplacera radioutrustningar för förbindelse med närmaste kustradiostation, ett system som användes för mindre båtar, s. k. sportbåtsabonnemang. Radioutrustningar för sportbåtsabonnemang uthyres av televerket för en avgift av f. n. 480 kr. för en period av 3 månader. Om dylika radioutrustningar skulle användas för kommunikation mellan öar och det vanliga telefonnätet via kustradiostationerna måste emellertid särskilda frekvenser utnyttjas för ändamålet och särskild personal avdelas på kustradiostationerna för passning av dessa frekvenser, vilket medför att även detta system blir relativt kostsamt.

Beträffande det i motionen angivna exemplet på kommunikationssystem, vilket torde avse kommunikation inom det s. k. medborgarbandet, får tele-

styrelsen anföra, att ett prov utfördes under sommaren 1964 genom sjöfartsstyrelsens försorg i syfte att skapa förbättrade kommunikationsmöjligheter med småbåtar försedda med radioanläggningar av denna typ. För ändamålet infördes radiopassning på en särskild frekvens inom medborgarbandet vid en del lotsplatser på öst- och västkusten. Vidare installerades radioanläggningar i vissa nödhamnar i Stockholms yttre skärgård, varigenom vinddrivna seglare m. fl. utan egen radioutrustning kunde få eventuellt behövlig kommunikationsmöjlighet. En för ändamålet lämplig sådan radioutrustning betingar f. n. en kostnad av ca 600 kr. Räckvidden varierar med effekten och antennens höjd över vattnet från ca 15 till ca 25 km. Något slutgiltigt resultat av det företagna provet föreligger ej. Ytterligare försök i större skala avses att göras av sjöfartsstyrelsen under instundande sommar. För eventuellt erforderliga närmare upplysningar angående dessa prov och om de eventuella förutsättningarna för en utbyggnad av kommunikationssystemet för tillgodoseende av i motionen framfört önskemål får telestyrelsen hänvisa till sjöfartsstyrelsen.

I samband med pågående planering i telestyrelsen av ett nät för ultrakortvågsradio längs svenska kusten för kommunikation mellan fartyg och kustradiostationer ävensom vid planering av det vid televerket under utveckling varande mobiltelefonnätet för kommunikation till och från fartyg, bilar o. d. över det vanliga telefonnätet kommer styrelsen att undersöka möjligheterna att få fram stabila, enkla och billiga radioutrustningar, som på viss sikt skulle kunna tillgodose här ifrågakvarande ändamål.

Sammanfattningsvis anför telestyrelsen

att telekommunikationsmöjligheterna för den bofasta befolkningen i skärgården får anses vara tillfredsställande,

att någon ändring beträffande avgiftsvillkoren för telefonabonnemang inom de delar av stationsområdena, de s. k. C-zonerna, vilka saknar bofast befolkning, icke bör genomföras,

att en tillfredsställande lösning av telekommunikationsbehovet vid samlad fritidsbebyggelse o. d. kan erbjudas genom anordnande av samtalsautomat mot garantiavgift,

att en lösning genom utbyggnad av telekommunikationerna i skärgårdsområdena på konventionellt sätt medelst nedläggning av vattenkabel eller genom anordnande av fasta radiotelefonförbindelser för enstaka abonnemang f. n. får anses relativt kostsam,

att frågan om förutsättningar för en lösning av det i motionen som mest angelägna angivna telekommunikationsbehovet vid sjukdom e. d. genom en utbyggnad av det genom sjöfartsstyrelsens försorg på prov anordnade kommunikationssystemet torde böra bedömas av sjöfartsstyrelsen samt

att i samband med utvecklingen av ett nät för ultrakortvågsradio längs svenska kusten samt av mobiltelefonnätet en ändamålsenlig lösning till rimlig kostnad även för enstaka abonnemang på viss sikt torde kunna erbjudas av televerket.

Sjöfartsstyrelsen anför följande.

Sjöfartsstyrelsen har på försök under två somrar haft 10 st. radiostationer av typ »nödradioskåp» utplacerade i Stockholms skärgård vid s. k. inblåsningshamnar. Som motstationer till dessa har vid närliggande lotsplatser installerats motsvarande nätanslutna apparater. Dessa lotsplatser har även ombesörjt passning för anrop från nöjesbåtar utrustade med egna stationer.

Ovanstående arrangemang har tillkommit som ett led i styrelsens strävan att förbättra sjöräddningen. Den ytterligare utbyggnad, som med ledning av gjorda erfarenheter torde komma att ske, tar också sikte enbart på sjöräddningen. Några fasta kommunikationsproblem löses emellertid icke därigenom. För sistnämnda ändamål synes radiomateriel av reguljär kvalitet med åtföljande större tillförlitlighet böra användas. De vunna erfarenheterna talar också för att vaktpersonalen i lotsutkikarna knappast kan åläggas mera omfattande radiopassning på dessa frekvenser, utan att de normala arbetsuppgifterna kommer att eftersättas eller ökning sker av personalstyrkan. En lösning av det i motionerna omnämnda problemet synes därför böra ske inom ramen för det reguljära telenätet och med kommunikationsutrustningar av sådan typ, som normalt kommer till användning inom televerket eller kan komma att erbjudas av detta verk som ett resultat av den pågående utvecklingen på detta område.

Fiskeristyrelsen säger sig vilja bekräfta, att det av motionärerna åberopade problemet existerar. Även om numera den tidigare tämligen allmänt förekommande bosättningen av enstaka eller fåtaliga fiskare på isolerade öar — bl. a. i och med tillkomsten av motorbåtarna — alltmera försvunnit, torde det dock alltjämt finnas en del fall, där fiskarbefolkningen synes kunna få nytta av sådana anordningar som motionärerna haft i åtanke.

Med hänsyn till det anförda har styrelsen icke något att erinra mot den i motionerna föreslagna utredningen.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför följande.

I motionerna anges, att de större öarna med bofast befolkning som regel har fast teleförlbindelse, medan de små öarna och holmarna med endast någon eller ett par familjer är isolerade. Länsstyrelsen vill härtill genmäla, att inom detta län varje ö i skärgården med bofast befolkning har teleförlbindelse, varför det här icke föreligger något behov för denna befolkning av den i motionerna angivna radioutrustningen. Däremot skulle sådana utrustningar vara av stort värde inom de ytterskärgårdsområden, som saknar teleförlbindelse, men där såväl yrkesfiskare som fritidsfolk uppehåller sig under ganska stora delar av året. Detta särskilt med hänsyn till nödvändigheten att vid sjukdom eller inträffat haveri skaffa snabb hjälp.

I detta sammanhang må nämnas att länsstyrelsen i skrivelse den 17 september 1963 till telestyrelsen påtalat, att befintliga teleförlbindelser i skärgården ofta fungerar mindre väl. I sitt svar till länsstyrelsen av den 1 november samma år har telestyrelsen medgivit, att brister vidlåder dessa förlbindelser och förklarat, att man genom upprustningsarbete och andra planerade åtgärder avser att undanröja bristerna så att en tillfredsställande telefonservice erhålles.

Utskottet. I sitt yttrande över förevarande motioner har telestyrelsen lämnat en redogörelse för de telekommunikationer av olika slag som redan finns i skärgården samt för den ytterligare utbyggnad härav som förväntas. Sammanfattningsvis uttalar styrelsen bl. a. att möjligheterna till telekommunikationer för den bofasta befolkningen i skärgården får anses vara tillfredsställande samt att en lösning genom utbyggnad av dessa kommunikationer på konventionellt sätt, medelst nedläggning av vattenkabel eller genom anordnande av fasta radioförbindelser, för enstaka abonnemang f. n. är relativt kostsam. En ändamålsenlig lösning till rimlig kostnad även för sådana abonnemang beräknas emellertid på sikt kunna erbjudas av verket i samband med utvecklingen av ett nät för ultrakortvågsradio längs den svenska kusten samt av mobiltelefonnätet.

Sjöfartsstyrelsen framhåller i sitt yttrande att dess, av motionärerna omnämnda radioanläggningar tillkommit som ett led i styrelsens strävan att förbättra sjöräddningen. Även den ytterligare utbyggnad, som torde komma att ske, tar sikte enbart på sjöräddningen. Då det gäller fasta kommunikationsproblem anses radiomateriel av reguljär kvalitet med åtföljande större tillförlitlighet böra användas. En lösning av det i motionerna omnämnda problemet anses av styrelsen böra ske inom ramen för det reguljära telenätet och med kommunikationsutrustningar av sådan typ, som normalt kommer till användning inom televerket eller kan komma att erbjudas av detta verk som ett resultat av den pågående utvecklingen på området.

Utskottet ansluter sig för sin del till den av sjöfartsstyrelsen sålunda uttalade uppfattningen. Med hänsyn härtill och med beaktande jämväl av vad remissmyndigheterna i övrigt anfört kan utskottet icke finna det vara tillräckligt motiverat att från riksdagens sida begära en särskild utredning av det slag motionärerna yrkat.

Utskottet hemställer följaktligen,

att motionerna I: 435 och II: 538 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 november 1965

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 160.